

SYNTACTIC ACHIEVEMENTS OF THE NOMINAL GROUP

Conf.. univ. dr. Ana-Maria DUDĂU
Universitatea „Constantin Brâncuși” din Tg-Jiu

ABSTRACT:

THE NOMINAL GROUP HAS BEEN IN THE ATTENTION OF LANGUAGE SCIENCE FOR A LONG TIME, BUT IN THE LINGUISTICS ROMANIANE EDITED IN 2005 IT IS APPROACHED FROM THE POSITIONS OF MODERN LINGUISTICS, WHICH HIGHLIGHTS THE COMPONENTS OF THE NOMINAL GROUP AND THE CHARACTERISTICS OF THE RELATIONSHIPS BETWEEN THESE COMPONENTS.

THE NOMINAL GROUP IS PART OF THE STATEMENT, BEING A COMPLEX STRUCTURE CHARACTERIZED BY THE FACT THAT IT IS AN EXPANSION OF THE NAME, THAT IS, A COMPLEX STRUCTURE THAT HAS AN IDENTICAL DISTRIBUTION TO THE DISTRIBUTION OF THE NAME. THUS, THE NOMINAL GROUP IS ORGANIZED AROUND A NOMINAL CENTER (NOUN, PRONOUN, NUMERAL) AND INCLUDES BOTH THE NAME AND ITS DETERMINATIONS.

THE NOMINAL GROUP, AS WE SPECIFIED PREVIOUSLY, IS THE COMPONENT PART OF THE STATEMENT SYNTACTICALLY ORGANIZED AROUND A NOMINAL TERM (NOUN, PRONOUN OR SUBSTITUTE NUMERAL OF THE NOUN) AND MADE UP OF THE NOMINAL WITH THE CENTRAL ROLE AND THE ELEMENTS DIRECTLY SYNTACTICALLY DEPENDENT ON THEM

KEYWORDS : NOMINAL GROUP, DEICTICS, MORPHOLOGY, REFERENTS, COMMUNICATION.

Grupul nominal se află în atenția științei limbii de mai mult timp, însă în Gramatica limbii române editată în anul 2005 este abordat de pe pozițiile lingvisticii moderne, care pune în evidență componenții grupului nominal și caracteristicile relațiilor dintre acești componenți.

Grupul nominal este parte a enunțului, fiind o structură complexă caracterizată prin faptul că este o expansiune a numelui adică o structură complexă care are o distribuție identică cu distribuția numelui. Astfel, grupul nominal este organizat în jurul unui centru nominal (substantiv, pronume, numeral) și cuprinde atât numele, cât și determinările lui.

În interiorul grupului nominal, constituenții dependenți de centru ocupă, în funcție de rolul lor sintactic și semantic în raport cu centrul, poziții sintactice diferite.

În grupul nominal, pe baza unor criterii sintactice și funcțional-semantice mai riguroase, se disting mai multe funcții sintactice: determinant, cuantificator, modificator, posesor, complement.

La nivelul aceluiași grup, ca în orice grup sintactic, există o ierarhie a constituenților, iar denumirea generală de atribut din gramatica veche nu redă diferențele de statut ale acestora.

2.1 DETERMINANTUL

Determinantul este „o funcție sintactică internă grupului nominal, specifică grupului nominal cu centrul substantiv.”¹

În structura grupului nominal, determinantul ocupă cea mai importantă poziție, din punct de vedere sintactic, acesta fiind responsabil de integrarea acestuia în structura enunțului iar, din punct de vedere semantic, de atribuirea unei interpretări (definite sau nedefinite) acestuia.

În ceea ce privește gramaticalizarea determinanților, există următoarele mijloace de determinare a grupului nominal: mijloace gramaticalizate, mijloace lexico-gramaticale, mijloace semigramaticalizate.

În ceea ce privește **mijloacele gramaticalizate**, articolul definit și nedefinit sunt unelte gramaticale care formează o unitate morfologică cu substantivul pe care îl determină (gradul de coeziune al combinației articol + substantiv este diferit în cazul celor două articole, cel definit fiind mai puternic dependent de centrul substantival sau de un adjectiv antepus decât cel nedefinit). Din punct de vedere flexionar și fonologic, articolul fiind un element „dependent” are autonomie sintactică pentru că îndeplinește funcția sintactică de determinant al grupului nominal.

În ceea ce privește **mijloacele lexico-gramaticale**, adjectivele demonstrative și posesive antepuse, adjectivele pronominale indefinite, numeralele cardinale și ordinale, adjectivul pronominal negativ sunt cuvinte independente, care au un conținut semantic propriu și care pot îndeplini funcția sintactică de determinant. Acestea, sunt parte a grupului nominal, însă nu formează o unitate morfologică cu centrul substantival, fiecare aparținând unei clase lexico-gramaticale anume (adjectiv pronominal sau numeral cu valoare adjectivală).

În ceea ce privește **mijloacele semigramaticalizate**, posesivele clitice (soră-**mea**) îndeplinesc funcția sintactică de determinant definit pe lângă substantive nume de rudenie. Incompatibilitatea grupului nominal determinat prin posesiv clitic cu alți determinanți (**această soră-**mea****) este testul care arată că posesivul este determinantul grupului. Funcția de determinare a grupului nominal este secundară, iar aceste cuvinte își păstrează principalul lor rol semantic, de a indica un posesor.

În grupul nominal determinantul ocupă prima poziție și poate fi precedat doar de mărci focale, care nu au funcție sintactică (chiar **un băiat**), sau de cuantificatorii externi ai grupului nominal, care pot să apară în extremitatea stângă a grupului (toți **acești** studenți).

Integrarea în enunț a unui grup nominal se realizează o singură dată, poziția de determinant din cadrul grupului este unică (spre deosebire de poziția de modifier al grupului nominal: într-un grup nominal pot exista mai mulți modificatori, care completează conținutul semantic al substantivului-centru de grup cu informații semantice de diverse tipuri).

Poziția unică a determinantului se verifică prin testul combinării determinanților. În toate grupurile nominale în care apar, articolul definit(-**u**l), pe de o parte, și adjectivul demonstrativ antepus (acel, acest), pe de altă parte, îndeplinesc obligatoriu funcția de determinant al grupului nominal: studentul / **acel** student. Imposibilitatea de a se combina, în limitele aceluiași grup, cele două unități (**acel** studentul) arată că acestea sunt în competiție

¹ Gabriela Pană Dindelegan, coord., *Gramatica de bază a limbii române*, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2010, p.364

pentru ocuparea aceleiași poziții sintactice (dat fiind că altă poziție sintactică nu poate ocupa în grupul nominal).

„O excepție de unicitate a determinantului o constituie determinanții emfatici (adjectivele demonstrative postnominale-copilul **acesta**, copilul **cel bun**).”²

Termenul de determinant emfatic este o etichetă pentru componentele de tip demonstrativ care dublează determinantul principal al grupului nominal. Existența determinanților emfatici nu încalcă condiția de unicitate a determinantului enunțată în Gramatica de Bază a Limbii Române. Determinarea emfatică aparține aceluiași fenomen de dublă realizare a unei poziții sintactice.

Poziția sintactică a determinantului este obligatorie în cazul grupurilor nominale care ocupă, în structura propoziției, poziții sintactice argumentale (subiect, complement direct, complement indirect). În majoritatea situațiilor, pozițiile argumentale sunt interpretate semantic ca denotând o entitate, opunându-se astfel pozițiilor sintactice predicative, care desemnează o proprietate.

Studentul vine. – grup nominal cu interpretare ca entitate.

Andrei este profesor. – grup nominal cu interpretare ca proprietate.

În grupul nominal interpretarea ca entitate nu se poate obține decât prin existența unui determinant în cadrul grupului ; grupurile nominale din poziții argumentale trebuie să fie determinat. Interpretarea și determinarea ca entitate sunt asociate cu referențializarea grupului nominal: Grupul nominal referențializat este asociat cu o unitate din realitatea comunicativă.

Poziția sintactică a determinantului este asociată și cu funcția de marcare morfologică a cazului: în grupul nominal cazul se marchează în forma determinantului: elevul/elevului, un elev/unui elev, acest elev/acestui elev.

Conform descrierii de mai sus, determinantul este o funcție care se definește pe patru niveluri:

- morfologic, participă la marcarea cazului și la flexiune;
- sintactic, este elementul care asigură intergarea grupului nominal în ansamblul propoziției, al enunțului.
- semantic, conferă grupului nominal determinat (denotând o entitate) o interpretare definită (entitate cunoscută) sau nedefinită (entitate necunoscută);
- enunțiativ, transformarea unui grup nominal nedeterminat într-un grup nominal determinat, realizând trecerea de la denotația proprietate la denotația entitate.

Pozițiile predicative (nume predicativ, complement predicativ al obiectului și predicativ suplimentar) sunt pozițiile sintactice tipice în care grupul nominal este interpretat ca proprietate. În mod curent, grupurile nominale din aceste poziții sintactice au interpretare nereferențială, trimitând la proprietăți ale entității desemnate de nominalul din poziția subiectului (în cazul numelui predicativ și al predicativului suplimentar) sau din poziția obiectului (în cazul predicativului suplimentar și al complementului predicativ al obiectului). În acord cu interpretarea semantică, în aceste poziții, grupurile nominale sunt, în mod tipic, nedeterminat:

- nume predicativ: Ea este **studentă**.
- complementul predicativ al obiectului: Au numit-o **șefă**.
 - predicativ suplimentar: Îl știm **student**.

²Gabriela Pană Dindelegan, coord., *Gramatica de bază a limbii române*, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2010, p.365

Funcția sintactică de determinant al grupului nominal o pot ocupa următoarele elemente:

- articolul definit: **Studentul** inteligent a plecat.
- articol nedefinit: **Un** student a plecat.
- adjectivul demonstrativ antepus: **Acest** student a învățat.
- adjectivul posesiv antepus: **A noastră** prietenă a plecat.
- adjectivul pronominal indefinit: **Fiecare** student își învață cursurile.
- numeralul cardinal: **Doi** studenți au plecat.
- numeralul ordinal: **Al doilea** student a plecat.
- adjectivul pronominal negativ: **Niciun** student nu a plecat.
- adjectivul posesiv clitic: Sora-**sa** a plecat.
- adjectivul demonstrativ postpus: Băiatul **cel** cuminte a plecat.
- adjectivul pronominal interogativ: **Care** copil nu înțelege lecția?
- adjectivul pronominal relativ: Îl întreb **ce** exercițiu să rezolv.
- adjectivul pronominal relativ-interogativ: Nu știu **ce** student poate să învețe acest curs.

Determinantul prototipic prin care se realizează valoarea determinat definit a grupurilor nominale în limba română este **articolul definit**: **Studentul** inteligent a plecat.

La un adjectiv care precedă centrul substantival se poate atașa și articolul definit: **Inteligentul** student a plecat.

Adjectivul posesiv antepus determină substantive nearticulate: **Al vostru** tată a plecat.

Adjectivele demonstrative postpuse sunt determinanți emfatici, și nu determinanți principali ai grupului nominal, dată fiind coocurența cu articolul definit în grupul nominal în care se includ. Determinantul propriu-zis al grupului nominal este articolul definit, iar demonstrativele postpuse „supradetermină” grupul nominal prin raportarea acestuia la alt(e) obiect(e) prezente sau subînțelese în discurs:

Studentul **acela** inteligent a plecat.

Adjectivul demonstrativ postpus nu poate apărea decât în vecinătate de dreapta a articolului definit, nepermițând intercalarea niciunui element între el și articol: studentul inteligent **acesta**. Având în vedere această ordine, aceasta arată că între articolul definit și adjectivul demonstrativ postpus există o relație de solidaritate; în acest fel, determinantul propriu-zis al grupului nominal, articolul definit, și determinantul emfatic, adjectivul demonstrativ postnominal, se grupează, formând un determinant complex.

Numele de rudenie nearticulate le precizează adjectivul pronominal posesiv clitic: Sora-**sa** a plecat.

Determinantul prototipic prin care se realizează valoarea determinat nedefinit a grupurilor nominale în limba română este articolul nedefinit: **Un** elev a plecat.

Adjectivele pronominale indefinite îndeplinesc funcția sintactică de determinant al grupului nominal când ocupă prima poziție a acestuia și nu sunt coocurente cu alți determinanți care să le precedă: **Atâția** studenți au picat examenul.

În ceea ce privește, numeralele cardinale și ordinale, când au valoare adjectivală și ocupă prima poziție la stânga grupului nominal, sunt determinanții acestuia:

Doi elevi au plecat.

Al doilea elev a plecat.

Poziția sintactică de determinant al grupului nominal o ocupă și adjectivul pronominal negativ :

Niciun elev nu a scris tema.

Interogativele, relativele, relativ-interogativele pot îndeplini funcția sintactică de determinant al grupului nominal doar în ipostază adjectivală:

Care elev nu a scris tema?

Mă întreb **ce** rezolvare să gădesc.

Nu știu **care** elev a învățat.

2.2 CUANTIFICATORUL

Cuantificatorul „este o funcție sintactică specifică grupului nominal cu centru substantiv, care se realizează doar în prezența determinantului, prin cuvinte cu sens cantitativ.”³

Acești **trei** elevi au învățat lecția.

Atunci când determinantul lipsește, cuantificatorul preia funcția sintactică de determinant și conferă grupului nominal interpretare determinată nedefinit, întrucât toate cantitativele sunt cuvinte inerent indefinite:

Trei elevi au învățat.

Trecerea unui cuvânt de la o poziție sintactică la alta (un cantitativ este cuantificator în prezența determinantului, însă determinant în absența altui determinant care să-l precedă) nu reprezintă o excepție de la mecanismul general de atribuire a funcțiilor sintactice. Se poate invoca următorul paralelism din grupul verbal: la fel cum cuantificatorul se definește și se atribuie în grupul nominal în relație cu determinantul, complementul secundar se definește și se atribuie în grupul verbal în relație cu un complement direct. De exemplu, în propoziția Profesorul îl învață pe **elev literatură**, *pe elev* are funcția sintactică de complement direct, iar *literatură* de complement secundar. Dar, într-o propoziție precum Profesorul învață literatură, grupul nominal *literatură* are funcția de complement direct, iar poziția complement secundar dispare.

În ceea ce privește cuantificarea, aceasta este o categorie sintactico-semantică îndeplinită în cadrul grupului nominal de cantitative. Cantitativele precizează extensiunea (clasa de referenți) a substantivului și sunt de mai multe tipuri:

- numerice (conțin ideea de număr exact);
- indefinite (adjectivele pronominale indefinite);
- nule (adjectivele negative) .

S-a făcut distincția între cuvintele cantitative, care reprezintă o clasă semantică de cuvinte și care se includ în diverse clase lexico-gramaticale (numerale, pronume, adjective indefinite și negative) iar cuantificatorii grupului nominal au o poziție unică în grup, actualizată în prezența obligatorie a determinantului.

În grupul nominal, nu toate cantitativele pot ocupa poziția sintactică de cuantificator. De exemplu, adjectivul pronominal indefinit **vreun** sau adjectivul pronominal negativ **niciun**, care din punct de vedere semantic sunt cantitative, nu pot ocupa niciodată poziția de cuantificator al grupului nominal, ci întotdeauna ocupă poziția de determinant al grupului

³Gabriela Pană Dindelegan, coord., *Gramatica de bază a limbii române*, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2010, p.375

nominal pentru că exclud alți determinanți; acești determinanți pot fi urmați de cuantificatorul **alt**:

Vreun elev tot o fi scris tema.

Niciun alt elev nu a făcut tema.

În grupul nominal, funcția de cuantificator intern este unică, întrucât cuantificarea sintactică a unui grup nominal nu se poate realiza decât o singură dată. Funcția de cuantificator se aseamănă astfel cu cea a determinantului și cu cea a posesorului și se deosebește cu cea a modificatorului convenții jurnalistică.⁴

Cuantificatorul prototipic este intern grupului nominal și are o poziție rigidă apărând la dreapta determinantului sau după secvența determinant + centru substantival; poziția prototipică a cuantificatorului este la stânga substantivului centru, imediat după determinant, însă, dată fiind topica mai liberă a limbii române, cuantificatorii pot să apară și la dreapta substantivului-centru, întotdeauna la dreapta determinantului.⁵

Clasa de substituție a cuantificatorului, în prezența obligatorie a determinantului și întotdeauna la dreapta acestuia, cuantificatorul se poate realiza prin:

- Numerele cardinale: Cele trei studente au fost la facultate.
- Adjective pronominale indefinite: Aceste multe cărți le-am citit.

În grupul nominal, cuantificatorul extern este o poziție distinctă, având o serie de trăsături care îl individualizează sintactic.

- Apare în extremitatea stângă sau dreaptă a grupului nominal și poate fi coocurent cu un cuantificator prototipic (intern):

Toți elevii au învățat.

Elevii **toți** au învățat.

Toți acești patru elevi au învățat.

- Cuantificatorul extern nu se poate intercala între ceilalți constituenți (interni) ai grupului nominal:

Acești **toți** elevi au învățat.

Acești elevi **toți** inteligenți au învățat.

Apare în grupuri nominale obligatoriu determinate; altfel spus nu poate funcționa niciodată ca determinant – se deosebește astfel de cuantificatorii prototipici care, în absența altui determinant, preiau această funcție.

„Cuantificatorul extern se poate realiza printr-o clasă limitată de adjective indefinite, mai exact, prin adjectivele indefinite reunite în clasa cantitativelor universale totalizante (cuvinte care indică o totalitate într-o manieră globală sau în seria cuvintelor asociate sintactic aceste clase: *tot* (și întreaga serie: *toată*, *toți*, *toate*), *amândoi* (amândouă), *tustrei* (tustrele), *câte-și trei* (câte ștrele)).⁶

Am cheltuit **toți** banii.

Amândouă/tustrele/câteștrele studente au învățat.

⁴ Mirabela Rely Odette CURELAR, „JOY OF LIFE” BETWEEN SACRED AND PROFANE IN THE VISION OF MIRCEA ELIADE, Annals of the „Constantin Brâncuși” University of Târgu Jiu, Letter and Social Science Series, Supplement 1/2015, „ACADEMICA BRÂNCUȘI” PUBLISHER, p.157.

⁵ Gabriela Pană Dindelegan, coord., *Gramatica de bază a limbii române*, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2010, p.376

⁶ Gabriela Pană Dindelegan, coord., *Gramatica de bază a limbii române*, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2010, p. 377

Din punct de vedere semantic, numeralele ordinale se aseamăna, mai mult cu adjectivele propriu-zise decât cu cele cantitative, indicând ordinea și cantitatea.

Astfel au o serie de particularități sintetice comune cu adjectivele propriu-zise, și nu cu numeralele cardinale: posibilitatea de a apărea atât pronominal (aceasta a doua floare de crin alb), cât și postnominal (floare a doua de crin alb), posibilitatea de a avea citiri „categorizante”, în prezența propoziției **de** (copilul **de**-al doilea). Date fiind aceste trăsături, este preferabilă analiza numeralelor ordinale în variantă adjectivală drept modificatori ai grupului nominal, nu drept cuantificatori, cu mențiunea că, în poziție prenominală, în lipsa altui determinant care să-i precedă, îndeplinesc funcția sintactică de determinant al grupului nominal (al doilea crin).

„Părăsirea grupului nominal de către cuantificatorul extern și atașarea sa „la distanță”, în grupul verbal extins schimbă statutul morfosintactic al acestui constituent, acesta depinzând și de verb, noua sa „gazda”. În aceste condiții, având dubla subordonare, față de grupul nominal și față de cel verbal, cuantificatorul extern capătă funcția de predicativ suplimentar: Fetele au venit **toate** la petrecere; Copiii mi-au spus **toți** despre ce este vorba.”⁷

Cantitativul *tot* poate avea o complinire realizată prin numeralul cardinal, de tipul *toți patru*. În grupurile nominale cu centru exprimat, numeralul cardinal este apozitia cantitativului *tot*:

Toți **patru** studenții au învățat.

Numeralul cardinal îndeplinește funcția de determinant al grupului nominal (patru studenți) sau de cuantificator (intern) al acestuia, în prezența altui determinant (acești patru studenți).

În structurile în care apare împreună cu **tot** nu poate fi analizat ca determinant sau cuantificator al grupului nominal pentru că unitatea *tot* + cardinal în ansamblu se comportă ca un cuantificator extern:

- Presupune determinarea obligatorie a grupului nominal:
Toți **patru** studenții au învățat.
- Deplasându-se într-o altă poziție în propoziție și schimbându-și funcția sintactică poate părăsi grupul nominal:
Studenții au învățat **toți patru**.

În structurile de acest tip, în tradiția gramaticală românească, se consideră că numeralul este superior ierarhic cantitativului indefinit, indefinitul având funcția sintactică de atribut adjectival.

2.3 MODIFICATORUL

Modificatorul „este funcția unui constituent din grupul nominal care „modifică” sau caracterizează din punct de vedere semantic centrul nominal (partid democrat, om bun).

Această calitate îl deosebește, cuantificatori, complemete și posesori, care restrâng extensiunea nominalului centru (ca și modificatorul), dar nu îl caracterizează semantic și îl determină, cuantifică sau îl pun într-o relație cu un alt constituent (complement sau posesor) al grupului”.⁸

⁷ Gabriela Pană Dindelegan, coord., *Gramatica de bază a limbii române*, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2010, p. 378

⁸ Gabriela Pană Dindelegan, coord., *Gramatica de bază a limbii române*, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2010, p. 379

Modificatorul, dintre toate funcțiile contituenților grupului nominal, corespunde cel mai bine atributului (atributului adjectival) din gramatica tradițională prin rolul său de a califica, de a caracteriza semantic substantivul pe care îl însoțește. Modificatorul reprezintă „atributele” sau caracteristicile substantivului.

În grupul nominal, pot fi unul sau mai mulți modificatori: bluză albastră; student român premiat în străinătate;

În clasa cuantificatorilor, anumiți membri (cuantificatori externi) au capacitatea de a cuantifica tot grupul nominal (**toți** acești copii), se disting și în clasa modificatorilor unele elemente care raportează obligatoriu la întreg grupul nominal (reprezentat de substantiv însoțit de determinant): **ditamai** ministrul; **ditai** mașina.

Clasa de substituție a modificatorului cunoaște mai multe tipuri de realizări:

- adjective propriu-zise: grădină **frumoasă**;
- adjective pronominale de întărire: studentul **însuși**;
- numeral ordinal cu valoare adjectivală: locul **al treilea**;
- grup prepozițional: carte **de citit**;
- grup nominal cu rol denominativ: ziarul **Libertatea**;
- grup verbal cu centru formă verbală non-finită de gerunziu: oamenii **mergând pe trotuar**;
- grup adverbial: plecarea **astăzi**;
- propoziție relativă: fetele **care au plecat**;

Realizările modificatorilor se asociază cu o serie de particularități semantice și/sau gramaticale.

Grupul nominal se află în atenția științei limbii de mai mult timp, însă în Gramatica limbii române editată în anul 2005 este abordat de pe pozițiile lingvisticii moderne, care pune în evidență componenții grupului nominal și caracteristicile relațiilor dintre acești componenți.

BIBLIOGRAFIE

- Gramatica limbii române*, Volumul I, Editura Academiei Române, București, 2005.
Gramatica limbii române, Volumul II, Editura Academiei Române, București, 2005.
Irimia, Dumitru, *Gramatica limbii române*, Polirom, Iași, 2000.
Neamțu, G. G., *Teoria și practica analizei gramaticale*, Ediția a III-a, Editura Paralela 45, Pitești, 2008.
Pană Dindelegan, Gabriela, *Elemente de gramatică. Dificultăți, controverse, noi interpretări*, Humanitas Educațional, București, 2003.
Pană-Dindelegan, Gabriela, coord., *Gramatica de bază a limbii române*, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2010.
Mirabela Rely Odette CURELAR, „*JOY OF LIFE*” *BETWEEN SACRED AND PROFANE IN THE VISION OF MIRCEA ELIADE*, Annals of the „Constantin Brâncuși” University of Târgu Jiu, Letter and Social Science Series, Supplement 1/2015, „ACADEMICA BRÂNCUȘI” PUBLISHER, p.157